

בימתית נותרה אפיזודה שולית בלבד. נירה פז, שתפרוש השנה מניהול התחרות, סבורה שהדבר קשור בעובדה שהתחרות פונה לקהל צרכנים צעיר. ייתכן שהצדק עמה. ובאמת, מי מתעניין בבלט מלבד קהילה קטנה של מורות לבלט, של ילדות טובות עם קוקו וטוטו ומקסימום כמה נערים עדינים? ייתכן שהצדק אתה. הלב מתקומם ומדמם, אבל מטוטלת – דרכה לחזור וחינוכו האסתטי של האדם אולי עוד ישוב לתפוס את המקום הרם הראוי לו, ברוח חזונו של שילר. בינתיים לא נותר אלא להסיר את הכובע בפני העמותה ובפני נירה פז על מפעלם הגאה ולהחזיק אצבעות שיהיה לו המשך ראוי בעתיד.

פרטים על פעילות העמותה אפשר לקרוא באתר המקוון שלה: www.arbatova-competition.com

בתחרות באופן פעיל והביאו להרחבת הדעת בקרב דור שלם של תלמידים. חבל שחלק ניכר ממשנתפי התחרות מצאו את עצמם בסופו של דבר מחוץ לגבולותינו. לא זה המקום להיכנס לעובי הקורה ולבחון את תחום החינוך למחול לעומקו, לא כל שכן את מרחב המחיה של הבלט הקלאסי בישראל. אולם העמותה – בדרכה שלה – מצאה פתרון א־הוגך גם לסוגיה זו. היא הזמינה חלק מבוגרי התחרות העובדים באירופה ובארה"ב להשתתף במופעי הגאלה שיזמה, לצד מספר נכבד של רקדנים ישראלים נוספים הפועלים בחו"ל.

הכרטיסים למופעי הגאלה נחטפים היום כמו לחמניות חמות ("בשנים הראשונות צריך היה לרוץ אחרי האנשים שיקנו כרטיסים"), פעילותה של העמותה לעידוד הבלט הקלאסי כתופעה

תחרות מיה ארבטובה ייאמר שהיא הצליחה, בדרכה, ללהטט בין הקצוות. לא רק בין הזיעה לזוהר, אלא גם בין חינוך ואמנות לברק טכני ותחרותיות. בתוך כל אלה, מארגני התחרות הצליחו להימנע מלחטואו בניתוק הקשר בין עבודה לתוצר.

ראוי לשאול אם התחרות הסתפקה ברישום הטלטלות, השינויים וההתפתחויות שפקדו את הבלט הישראלי בשני העשורים האחרונים – באמצעות המראה שהציבה לפני העוסקים בתחום – או שמילאה בעצמה תפקיד משמעותי ביצירת השינויים ובניתובם. האם התחרות העלתה את קרנו של הבלט הקלאסי בישראל ושיפרה את רמתו? האם יש כיום, באופן יחסי לגידול האוכלוסייה, יותר אולפנים, יותר מורים ויותר תלמידים העוסקים בבלט באופן מקצועי יותר והאם יש לתחרות מיה ארבטובה קשר ישיר לכך?

קשה להשיב על כל השאלות האלה. המשתנים רבים מכדי להסיק מסקנות חד משמעיות. יתר על כן, כיום לא ידוע לי על סטטיסטיקה רשמית כלשהי הממפה את התחום. עם זאת, גלוי וידוע שאולפנים בעלי מוניטין נסגרו (בת־דור, למשל) ואחרים עלו לגדולה. מורים נפלאים הלכו לעולמם (ג'נט אורדמן, קאי לוטמן, שילה לוי, נתניה רימון, מרים רייף ועוד רבים) ואחרים באו במקומם. בעשרים השנים האחרונות חל שינוי מהותי נוסף בתחום החינוך למחול, עם פריחתן של מגמות מחול בבתי הספר, בעוד אי אלו אולפנים רציניים נמחקו מן המפה; ועדיין לא דיברנו על תחרויות מחול טלוויזיוניות, שגנבו את לב הציבור על חשבון תחרויות הבמה. לרגעים נדמה היה שהבלט הקלאסי מאבד אחיזה ולעתים נדמה שההיפך הוא הנכון וסגנון זה דווקא תופס גובה. כך או כך, מארגני התחרות לא אמרו נואש. ההצגה נמשכה, בשינויים קלים, עם כיוון הרוח ונגדו. התחרות, בניגולה של פז, תמיד כיבדה את המורים ואת התלמידים. היא השתדלה ואף הצליחה להתייחס בכובד ראש לעצם הלמידה, לקדם אותה ואף להשביחה. העמותה, למשל, התמקדה בתחום ה"פה דה דה" (pas de deux), שמתבע הדברים לא זכה לטיפול הולם במסגרות החינוכיות המצויות. סדנאות אלה, שהעמותה יזמה בשיתוף עם מתא"ן, וסדנאות נוספות עם סוזן פרל, מרטין פוטקה וראובן פורמברג, תרמו גם לתלמידים שלא השתתפו

נוטים לשכוח שהתנופה הטבעית תחזיר אותה תמיד לצד השני. רקדן הניצב באור הזרקורים חוזר יום אחר יום להתאמן ב"פלייה" בסטודיו השקט. חייו הם מעבר מתמיד בין אפרוריות לאופוריה וכדי שיוכל לשרוד ולהתפתח הוא נזקק, בין השאר, בדיוק לתכונה הזאת: היכולת לחיות לקצב המטוטלת.

אלא גם את ה"איך" ואת אופן ההעברה, כלומר, לא רק את רזי הביצוע אלא גם את אמנות ההוראה עצמה.

כינון העמותה על בסיס זה מאיר עניין שבדרך כלל נעדר משדה הראייה הציבורי: הכשרת רקדנים, כחלק ממכלול רחב יותר של יחסי

"עמותת מיה ארבטובה" העשורים הראשונים ליאורה בינג-היידקר

הדיכטומיה שבין שני הקטבים עומדת גם ביסוד הניסיון לאמוד את ערכן של תחרויות בתחומי האמנויות. מצד אחד תחרות מחול היא אירוע מכובד, שהכל מכירים בתרומתו החשובה לקידום מצוינות בתחום. מצד אחר, רבים רואים בתחרויות תופעה המעוררת דחייה ותיעוב עמוק, בהיותה אירוע אנטי־אמנותי ואנטי־חינוכי מובהק. "תחרויות הן לסוסים, לא לאמנים", אמר בלה ברטוק. הפילוסוף היהודי קרישנמורטי, שאמר כי למידה אמיתית מתרחשת רק כשרוח התחרות פגה, ביטא היטב גם את האני מאמין של משה פלדנקרייז, שסבר כי תנאים של למידה מונגדים מכל וכל לתנאים של תחרות. קשר חיובי בין תחרות ללמידה או בין תחרות לאמנות הוא אולי עניין מופרך, אבל דומה שהקשר בין מצוינות לתחרותיות כלל איננו מוטל בספק. לזכותה של

מורה־תלמיד־אמן־קהל, שסביבם מתנהל השיח המחולי. לטעמי, ערכה הגדול של פעילות העמותה, שעניינה הראשון והמרכזי היה "תחרות מיה ארבטובה לבלט", הוא עצם התייחסותה, גם אם בדרך עקיפה בלבד, לקשר האמיץ שבין החצר האחרית של עולם הבלט, הממשק שבין מורה לתלמיד, לבין חזיתו הבימתית הנוגעת ליחסי רקדן וצופה. אם פעילות העמותה לא עוררה תהודה תקשורתית מספקת, סביר להניח שהסיבה לכך נעוצה בראש וראשונה בעובדה שבאמת אין שום זוהר בלימוד, ואולי גם אסור שיהיה. כוכבים אינם נולדים לפתע, גם אם התגלותם לאור הזרקורים מתחוללת לכאורה כהרף עין. ביחסים המורכבים שבין עולם הזוהר לעולם הצללים של אולפני המחול, המטוטלת נוטה לפעמים יתר על המידה לצד אחד, ואז אנו

רבות מן היוזמות היותר חשובות בתחומי האמנות נרקמות בידי משוגעים לדבר. לפעמים בא אחריהם מצנאט שמרצף במזומנים את דרכם להגשמת החזון, לפעמים לא. לפעמים עולה בידם של בעלי החלומות לגייס למפעלם קבוצה של תומכים, עוזרים או שותפים, המצליחים לממש את הרעיון בעזרת תרומות זעומות. על האחרונים נמנית עמותת מיה ארבטובה, שהצליחה לקיים פרויקטים חינוכיים ותרבותיים לתפארת בתקציב צנוע של כ־100 אלף שקל בשנה, רובו המכריע מתרומות פרטיות.

ב־26 בדצמבר 2009 העניקה העמותה אות הוקרה לנירה פז – המשוגעת לדבר, בעלת החלומות הבלתי נלאית ומונע הטורבו שמאחורי פעילותה (שעשתה הכל בהתנדבות). באירוע ציינה העמותה 20 שנות פעילות, שכללו ארגון של תחרויות בלט נושאות פרסים, עריכת ערבי גאלה שבהם השתתפו החטיבות העליונות של בתי הספר לבלט ברחבי הארץ וסולנים אורחים מרחבי תבל וכינוס של סדנאות בלט לתלמידים, בהדרכת מורים מישראל ומחו"ל. את מגוון הפעילויות הללו מכתירה למעשה פעילות אחרת, המקנה תוקף לעצם קיומה של העמותה ולתכלית שלשמה נוסדה: הנצחת שמה של מיה ארבטובה, רקדנית וחלוצה בתחום הוראת הבלט בארץ. אלבום מפורר, שופע תמונות ועתיר עניין הסוקר את מפעלה של ארבטובה (שנכתב ונערך על ידי רינה שרת והופק על ידי העמותה), מוצע לרכישה באתר האינטרנט של העמותה.

הנצחתם של מורים לריקוד היא משימה שמקבלים על עצמם תלמידיהם, אלה שמשנת המדריכים רשומה בגופם. אם יש משמעות להעברת מסורת אמנותית מדור לדור, היא מתגלמת במיטבה בתחום המחול. העברת הזיכרון למשמרת הדורות הבאים היא לב־לבה של אמנות זו, הנמסרת מיד ליד, ואולי מוטב לומר, מרגל לרגל, השוזרת בדרכה מעין חוט כוריאוגרפי: מתווה חי ורוטט של תולדות. הסיבה לכך אינה העדר כתב תנועה (כאלה יש היום למכיר), אלא העובדה שהגוף, כשלעצמו, חומק מכל אמצעי תיעוד דו ממדי. הקורפוס של המחול נתון לעולם בתוך הגוף הרב ממדי, החי. יתר על כן – מורים למחול ממעטים להעלות תיאוריות על הכתב, אבל מסירת הידיעות שבידיהם באופן מעשי מטמיעה בתלמידיהם לא רק את ה"מה" – מחול עכשיו | גיליון מס' 17 | מאי 2010